

บทที่ 3 ระเบียบวิธีในการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล และเพื่อเสนอแนวทางการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล การเก็บรวบรวม ข้อมูลใช้โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ควบคู่กับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการศึกษา
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือการศึกษา
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ผลการศึกษา
6. การนำเสนอผลการศึกษา

1. รูปแบบการศึกษา

การศึกษาค้นครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยที่นักวิจัยลงไปศึกษาด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่ต้องการศึกษาโดยละเอียดทุกด้าน ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่เป็นทางการ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ในการวิเคราะห์ทำความเข้าใจกับเนื้อหา และวิเคราะห์เชิงเหตุผลไม่ได้มุ่งเก็บเป็นตัวเลข การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่ม/เครือข่ายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรในชุมชน ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน และชาวบ้านผู้มีส่วนได้เสีย โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) แล้วนำมาวิเคราะห์นำเสนอเชิงพรรณนา ประกอบแนวคิดทฤษฎี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการทราบอย่างละเอียด โดยให้คำตอบที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือมากที่สุดและนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ต่อไป

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาค้นครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สามารถแบ่งผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งหมด 4 กลุ่มรวมทั้งสิ้นจำนวน 34 คน ดังนี้

ตารางแสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการสัมภาษณ์	จำนวน/คน
1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	
- เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเพชรรา	1
- นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำ	1
2. ผู้นำชุมชน ได้แก่	
- ผู้นำชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านบ่อเจ็ดลูก	1
- ผู้นำชุมชน หมู่ที่ 2 บ้านปากบารา	1
- ผู้นำชุมชน หมู่ที่ 3 บ้านเกาะบูโหลน	1
- ผู้นำชุมชน หมู่ที่ 4 บ้านตะโละใส	1
- ผู้นำชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านท่ายาง	1
- ผู้นำชุมชน หมู่ที่ 6 บ้านท่ามาลัย	1
- ผู้นำชุมชน หมู่ที่ 7 บ้านท่าพะยอม	1
- ผู้นำศาสนา	1
3. ตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรในชุมชน ได้แก่	
- ตัวแทนกลุ่มรีฟก้าเดียนไทยแลนด์สตูล	2
- ตัวแทนกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา	2
- ตัวแทนกลุ่มสมาคมชาวประมงพื้นบ้านตำบลปากน้ำ	2
- ตัวแทนกลุ่มสองล้อรักษ์บ้านเกิด	2
- ตัวแทนธนาคารปูม้า	2
4. ชาวบ้าน ได้แก่	
- ชาวบ้าน หมู่ที่ 1 บ้านบ่อเจ็ดลูก	2
- ชาวบ้าน หมู่ที่ 2 บ้านปากบารา	2
- ชาวบ้าน หมู่ที่ 3 บ้านเกาะบูโหลน	2
- ชาวบ้าน หมู่ที่ 4 บ้านตะโละใส	2
- ชาวบ้าน หมู่ที่ 5 บ้านท่ายาง	2
- ชาวบ้าน หมู่ที่ 6 บ้านท่ามาลัย	2
- ชาวบ้าน หมู่ที่ 7 บ้านท่าพะยอม	2
รวมทั้งหมด	34

ตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนทั้งสิ้น 7 คน โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และพบว่า เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ ในชุมชนตำบลปากน้ำ ที่มีประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนได้เป็นอย่างดี และเป็นผู้ที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางแสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการสนทนากลุ่ม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการสนทนากลุ่ม	จำนวน/คน
1. ตัวแทนเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน	1
2. ตัวแทนผู้นำในชุมชน	1
3. ตัวแทนกลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรในชุมชน	2
4. ชาวบ้าน	3
รวมทั้งหมด	7

ตารางที่ 2 ตารางแสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการสนทนากลุ่ม

3. เครื่องมือในการศึกษา

เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งนี้ เป็นแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview Guideline) โดยสร้างแนวคำถามแบบกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวคำถามไว้ล่วงหน้า ซึ่งข้อคำถามต่าง ๆ สามารถยืดหยุ่นได้ไม่กำหนดตายตัว เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึกที่เข้าถึงความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาใช้ในการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน
- 2) รวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา
- 3) ร่างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา
- 4) นำแบบสัมภาษณ์นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความถูกต้อง และให้คำแนะนำเพื่อนำไปปรับแก้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
- 5) นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญทางด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาสังคมเป็นผู้ทรงในการตรวจแบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบไปด้วย

5.1) รองศาสตราจารย์ ดร.สามารถ ทองเผือ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

5.2) ดร.รุศดา แก้วแสงอ่อน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

5.3) ดร.บุญเจริญ บำรุงชู

สถาบันกัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เพื่อตรวจสอบรายละเอียดของเนื้อหาและความถูกต้องในการใช้ภาษา เพื่อผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒินำมาปรับแก้แบบสัมภาษณ์ให้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์สำหรับภาครัฐ ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้นำชุมชน ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์ สำหรับกลุ่มองค์กรชุมชน และชุดที่ 4 แบบสัมภาษณ์สำหรับชาวบ้านในชุมชน และในแต่ละชุดแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาเรื่องการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอลงง จังหวัดสตูล ใช้วิธีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือการสัมภาษณ์เชิงลึกสักรายบุคคล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

การสัมภาษณ์เชิงลึกสักรายบุคคล เพื่อรับฟังความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนดังนี้ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้มีส่วนได้เสีย โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน, ผู้นำชุมชน, กลุ่มองค์กรชุมชน และชาวบ้านในชุมชนที่เกี่ยวข้องการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน จนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว (Saturate Data)

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนทั้งสิ้น 7 คน โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและพบว่า เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ ในชุมชนตำบลปากน้ำ ที่มีประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนได้เป็นอย่างดี และเป็นผู้ที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน

โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมมีดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยสร้างคำถามพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษาภายใต้กรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งแบบสัมภาษณ์จะมีแนวคำถามดังนี้ โดยครอบคลุม 2 ประเด็นหลักคือ

- การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงง จังหวัดสตูล เป็นอย่างไร

- แนวทางการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงง จังหวัดสตูล เป็นอย่างไร

2) นัดหมายบุคคลให้สัมภาษณ์

3) พบผู้ให้สัมภาษณ์และทำการสัมภาษณ์พร้อมขออนุญาตบันทึกภาพและเสียง โดยผู้วิจัยนำแนวคำถามการสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปดำเนินการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นจึงนำคำถามที่ได้มาตรวจสอบข้อมูลและความสมบูรณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ผลการศึกษา

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม นำมาตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูล วิเคราะห์เชิงเนื้อหา แล้วพรรณนาความโดยใช้ความรู้ด้านการบริหารจัดการ และด้านการพัฒนาสังคม ที่เกี่ยวข้อง มาอธิบายถึงการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชนบริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล จากนั้นจึงนำข้อมูลมาทำการสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดและนำเสนอข้อเสนอแนะ

6. การนำเสนอผลการศึกษา

ในกานำเสนอข้อมูลที่ได้จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก มารวบรวมตีความ เพื่อสืบค้นหาข้อสรุปผลรวม โดยมุ่งเน้นสืบค้น หาความหมายจากข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในสภาวะการณ์แตกต่างกัน ทั้งในรูปแบบของ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยข้อมูลเชิงพรรณนาเป็นข้อความที่บรรยายอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับข้อค้นพบ การพรรณนาจะครอบคลุมสาระสำคัญของข้อมูล และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลัก

ตารางแสดงวิธีการศึกษาและเครื่องมือที่ใช้ต่อกลุ่มตัวอย่าง

วัตถุประสงค์	วิธีการศึกษา	เครื่องมือที่ใช้	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อศึกษาการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชนบริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล	-การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) -การสังเกต	แบบสัมภาษณ์	- ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูลจำนวน 34 คน ได้แก่ 1) ภาครัฐ จำนวน 2 คน 2) ผู้นำชุมชน 8 คน 3) ประชาชน จำนวน 14 คน 3) กลุ่มองค์กรชุมชน จำนวน 10 คน	- ตรวจสอบความสมบูรณ์และความน่าเชื่อถือของข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล	-การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) - สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)	การสนทนากลุ่ม	- การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูลจำนวน 34 คน ได้แก่ 1) ภาครัฐ จำนวน 2 คน 2) ผู้นำชุมชน 8 คน 3) ประชาชน จำนวน 14 คน 3) กลุ่มองค์กรชุมชน จำนวน 10 คน -การสนทนากลุ่ม โดยเลือกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 7 คน ใน 34 คนจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	- ผลการศึกษาจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาใช้ ประกอบการสรุปและวิเคราะห์ เพื่อเสนอแนวทางที่ดีที่สุดในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน

ตารางที่ 3 ตารางแสดงวิธีการศึกษาและเครื่องมือที่ใช้ต่อกลุ่มตัวอย่าง